

soʻzlarning qiymatlaridan chiqarilmaydi. ularni har qanday yoʻl bilan qilish, ular tomonidan turtki emas: ichkaridan, qari qush bilish. Shuningdek, frazeologik birliklar eskirgan soʻzlar ushbu guruhga kiradi u koʻrinmaydi, masalan, boʻsh turish, oʻrnatish va eskirgan soʻz shakllari ixtiyoriy ravishda, “adashgan qoʻylar”, shaharning gapi. Frazeologik birikmalar - tarkibga erkin komponent sifatida kiruvchi soʻzlarning turgʻun birikmalari turli kontekstda amalga oshiriladigan qiymat va erkin boʻlmagan frazeologik bogʻliqlik qiymatga ega boʻlgan komponent.

Masalan, “qasam ichgan dushman” otning birikmasi dushmanning erkin moslashuviga ega boʻlib, sehrlangan sifatidoshi faqat soʻz bilan ishlatiladi (IJEAIS) jild. 4 12-son, dekabr - 2020 yil, 69-74-b. Dushman soʻzi frazeologik jihatdan bogʻlangan. Shuningdek: yogʻayotgan - yomgʻir; achchiq - sovuq; maydon - qorongʻulik, zulmat. Frazeologik jihatdan bogʻlangan soʻz boshqa, erkin, qiymatlarga ham ega boʻlishi mumkin. Masalan, it soʻzi faqat yirtqich sovuq frazeologik birikmada “juda kuchli” ahamiyatga ega, shuning uchun sovuq soʻzi “past” erkin qiymatini anglaydi. “Harorat” va “it” soʻzi frazeologik bogʻliq boʻlgan erkin qiymatdan tashqari “itga tegishli”ligining qiymatlari frazeologik birikmalar bevosita ularni yasovchi soʻzlarning qiymatlariga turtki boʻladi.

Soʻzning sinonimi boʻlgan frazeologik birliklar: to make up one’s mind to make sure to hul down colors to subrender. Idiomatiklik darajasiga koʻra shahar frazeologik birliklarini uchta katta guruhga boʻlish mumkin: frazeologik birikmalar, frazeologik birliklar va frazeologik birikmalar. Frazeologik birikmalar telba kabi mutlaqo motivsiz soʻz turkumlaridir shapkachi sifatida butunlay aqldan ozgan. Oq fil qimmat, lekin foydasiz narsa.

Frazeologik birliklar ular sifatida qisman motivsizdir maʼno odatda butun frazeologik birlikning metafora maʼnosi orqali idrok etilishi mumkin, masalan. tizzasini egmoq kuchliroq kuchga boʻysunmoq, itoatkorlik bilan boʻysunmoq, janjallarni muhokama qilish yoki ommaga oshkor qilish uchun iflos choyshabni yuvmoq.

Frazeologik birikmalar nafaqat turtki, balki bir komponentni oʻz ichiga oladi, toʻgʻridan-toʻgʻri maʼnoda ishlatiladi. Majoziy jihatdan masalan: talablarga javob bermoq, muvaffaqiyatga erishmoq.

Soʻz — tilning narsa va hodisalar, jarayonlar hamda xususiyatlarni nomlash uchun xizmat qiladigan eng muhim strukturaviy maʼno birligi; soʻz tovush qobigʻiga ega boʻlgan, borliqdagi narsalar haqidagi tushunchani, ular oʻrtasidagi aloqani yoki ularga munosabatni ifodalay oladigan, turli grammatik maʼno va vazifalarda qoʻllanadigan eng kichik nutq birligi, leksemaning nutqda muayyan shakl va vazifa bilan voqelangan koʻrinishi. Soʻz qurilish materiali boʻlib xizmat qiladi, lekin, undan farqli ravishda, xabar yoki tugal fikr bildirmaydi. Oʻzida leksik va grammatik maʼnoni birlashtirgan hodda Soʻz muayyan soʻz turkumiga mansub boʻladi, oʻz tarkibida muayyan til tizimida oldindan tayin boʻlgan barcha grammatik maʼnolarni ifodalaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Amosova N.N. Fundamentals of English phraseology / N.N. Amosova, L 1963 .-- 207 p.
2. Arutyunova N.D. The language and the world of man // languages of Russian culture M .: 1999.896 p.
3. International Journal of Engineering and Information Systems (IJEAIS) ISSN: 2643-640X Vol. 4 Issue 12, December - 2020, Pages: 69-74
4. www.ziyo.uz
5. Mukhitdinova, K. A. (2022, August). TECHNICAL AND ECONOMIC CONDITION OF OIL DRILLING FROM THE FIELD OF " MUBARAK OGP" ENTERPRISE. In Multidiscipline Proceedings of Digital Fashion Conference (Vol. 2, No. 4).
6. Бободжоновна, З. (2021). Economic regulation of development methods for water injection at explored fields. Общество и инновации, 2(11/S), 37-41.
7. Bobojonova, Z. S. (2021). ANALYSIS OF ECONOMIC EFFICIENCY OF OIL RECOVERY FROM FIELDS IN BUKHARA-KHIVINSKY REGION AND WAYS OF ITS IMPLEMENTATION. NVEO-NATURAL VOLATILES & ESSENTIAL OILS Journal| NVEO, 10183-10187.

TIL VA MADANIYATLARNING OʻZARO BOGʻLIQLIGI

**Xalilova Tabassumxon Ibrohimjon qizi
Mirzo Ulugʻbek nomidagi Oʻzbekiston Milliy Universiteti magistranti**

Annotatsiya: Har bir inson begona jamiyatga kirishdan avval, albatta, uning tilini va shu bilan birga beixtiyor o'sha jamiyatning madaniyatini ham o'rganishini taqozo etadi. Bu esa, o'z navbatida, har bir til o'ziga tegishli xalqning madaniyatini tarqalishiga xizmat qiladi. Ushbu maqolada til va madaniyatni uzviy bog'liqligi tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: *madaniyat, shaxs, tilshunoslik, lingvomadaniyshunoslik, til, jamiyat,*

Kirish. Nutqimizning tuhfasi bo'lmish til bu har bir millatning milliyligi, g'ururini, madaniyatini butunlay aks etuvchi qiyofasidir, shu bilan birga uning qonli va shonli tarixidir. Har bir xalqning tili bu o'sha xalqning xulq atvorini, fikrlashini va ma'lum bir jarayonga ijodiy yondashishini ifodalashi, tarixi bilan birga uning madaniyatini ham namoyon etadi. Til va madaniyat haqida E.Sepir "Til madaniyatning to'planishi va uning tarixan meros qoldirilishida katta rol o'ynaydi" degan fikrni ilgari suradi [7].

Asosiy qism. Tilning ham "yuragi" borligi haqida Elinor Ochs and Bambi Schieffeling o'zlarining ilmiy ishlarida alohida to'xtalib o'tishgan. Darhaqiqat, insoniyat yashar ekan, tildan aloqa vositasi sifatida foydalanar ekan, tilning ham yuragi urishda davom etadi.

Dunyoda til nazariyasi bo'yicha bir qator olimlar va tilshunolar turlicha ta'riflar berib, o'z fikr mulohazalarini bildirganlar, tilning vazifalarini sanab o'tganlar. Jumladan, D.Krech (1962) quyidagilarni ta'kidlaydi:

til aloqaning dastlabki vositasi;

til har shaxsning shaxsiyatini, uning tarixini va madaniyatini aks ettiradi, o'z navbatida, u shaxsiyat va madaniyatni shakllantirishda yordam beradi;

til madaniyatning o'sishi va tarqalishini jamiyatlarning uzluksizligini, ijtimoiy guruhlarini samarali faoliyat yuritishi va nazoratini ta'minlaydi.

Vilgelm fon Gumboldt "garchi til hamma odamlar uchun universal bo'lsa-da, xalqlar tillari bir-biridan farq qiladi va har bir tilda dunyoqarash mavjud degan g'oyani ilgari suradi. Gumboldt uchun odamlarga aqliy qobiliyatlar berilgan va ba'zi tillar va madaniyatlar ushbu aqliy qobiliyatlarning ishlariga asoslangan ijoddir [1-4].

Bu masalani ikki yo'nalishda ko'rib chiqish mumkin. Bir yo'nalish tilning xalqning umumiy madaniy holatiga bog'liqligini belgilaydi. Bu masalani o'rganish til va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlik muammosi bilan juda ko'p umumiyliklarga ega. Boshqa bir yo'nalish alohida tillarning tarkibiy xususiyatlarining ma'lum bir xalq madaniyatining o'ziga xos shakllariga bog'liqligini o'rganadi. Bunda ba'zan tilning madaniy hodisalarga nisbatan o'tkazuvchanligi haqida ham so'z boradi. Keling, ushbu ikki tadqiqot yo'nalishini o'z navbatida ko'rib chiqaylik [2, 3].

Til ijtimoiy hodisa sifatida xalqning umumiy madaniy holatiga bog'liq bo'lib, bu fikrlashning tegishli shakllarini ham o'z ichiga olishi shubhasizdir. P. Ya. Chernix: "Dastlab mavhum ma'noga ega bo'lmagan grammatik faktlarni mavhumlashtirish hodisasi grammatik tuzilma rivojlanishining o'ziga xos xususiyati sifatida, tarix o'rtasidagi har qanday bog'liqlikni inkor etish uchun asos bo'la olmaydi. [1-6]. Ammo, ikkinchi tomondan, tilning grammatik tuzilishining o'ziga xos hodisalarini shakllantirish uchun bu omilni ortiqcha baholamaslik kerak.

Ayrim tillar tarixida ham, butun til oilalari tarixida tilning grammatik elementlarining bir xil yo'nalishda rivojlanishini ko'rsatuvchi juda ko'p faktlarni uchratish mumkin. Grammatik tizimlarda, hatto tuzilishi jihatidan nihoyatda farq qiluvchi tillarda ham bir qator hodisalarning parallel rivojlanishi holatlarini aytish mumkin. Bunday umumiy va parallel rivojlanish jarayonlari, shubhasiz, ma'lum darajada jamiyatning madaniy rivojlanishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin, bu esa tafakkur sohasida yanada aniqroq kategoriyalardan mavhumroq kategoriyalar tomon yo'nalishda rivojlanishni belgilaydi. Jamiyatning madaniy holati, shuning uchun bu holda, fikrlash vositasi orqali til bilan bog'liq [1, 3, 6].

Til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlik masalasini, albatta, tor doirada ko'rib bo'lmaydi. Til madaniy hodisalarga javob bera oladi. Demak, agar madaniyat tarixi o'z taraqqiyotida tegishli bosqichga yetmagan bo'lsa va yozma tilning yoki adabiy tilning me'yoriy ta'sirini hali bilmasa, unda bu xalqning tili kamroq bo'lib chiqadi. Sivilizatsiya darajasi yuqori bo'lgan xalq qoloq madaniyatli xalqqa qaraganda ancha mavhum leksik kategoriyalar bilan nutqiy muloqotda faoliyat ko'rsatishiga ham shubha yo'q. Tilshunoslikda qoloq madaniyatli xalqlar tillarida ko'pincha umumiy tushunchalarni bildiruvchi so'zlar yo'qligini ko'rsatadigan boy materiallar to'plangan (masalan, daraxt yoki umuman hayvon so'zlari yo'q, lekin juda tarmoqlangan

nomenklatura mavjud. ularning turli turlari va zotlari uchun belgilanishlar) va so'zlarni o'ta o'ziga xos xususiyatlarga ko'ra tasniflaydigan formantlarga ega (so'z turkumlari deb ataladigan) [1-6].

Endi biz alohida tillarning tarkibiy xususiyatlarining shakllanishining ma'lum bir xalq madaniyatining o'ziga xos shakllariga bog'liqligini ko'rib chiqamiz. V. Shmidt tillarni tasniflashda madaniyatlarning etnologik tushunchalarini asos qilib olishga harakat qildi [4, 5]. U o'z ishining maqsadlarini belgilab, shunday deb yozgan edi: "Yorgan kattaroq guruhlar - biz ularni lingvistik doiralar deb ataymiz - o'z-o'zidan sof lingvistik printsiplarga asoslanib, biz etnologik tadqiqotlar tomonidan tashkil etilgan madaniy doiralar bilan solishtiramiz. katta lingvistik guruhlarining etnologik chegaralari bilan qay darajada mos kelishi va ular o'rtasida qanday ichki munosabatlar mavjudligi. Biroq V. Shmidtning tilni nafaqat etnologik, balki irqiy komplekslar bilan ham bog'lash urinishi o'ziga nisbatan ijobiy munosabat bilan to'qnash kelmadi va muvaffaqiyatsiz yakunlandi [2, 5].

Til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlik muammosi N. Ya. Marrda o'ziga xos refraksiyani topdi. Tilni ustki tuzilma deb e'lon qilib, uning bosqichma-bosqich o'zgarishini mafkuraga bog'liq qildi [1-6]. Mafkuraviy o'zgarishlar, uning fikricha, tillarning o'zgarishini ham belgilaydi. N. Ya. Marrning ushbu nazariyasida, ehtimol, uning ta'limotining vulgarlashtiruvchi asoslari eng aniq namoyon bo'ladi, til rivojlanishini oldindan tayyorlangan sotsiologik sxemalarga moslashtirishga intiladi va, aslida, V. Shmidt nazariyalariga yaqinlashadi, garchi N. Ya. Marrning o'zi va uning izdoshlari ko'pincha uning tasnifining irqiy asosini keskin tanqid qilishgan.

Xulosa. Til va madaniyat o'zaro bog'liq ikki atamaki uni keng ma'noda uzviy bog'liq yaxlit bir butun bir xalq yoki jamiyatga tegishliligi namoyon bo'ladi. Til orqali har bir shaxs o'zining qadriyatini va madaniyatini targ'ib qilish bilan bir qatorda ular o'rtasidagi bog'liqlikni tadqiq etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Оганесян С.С. Культура речевого общения // Русский язык в школе. 1998.
2. Скворцов Л.И. Язык, общение и культура // Русский язык в школе. 2000.
3. Pennycook, A. (2010). Language as a local practice. London: Routledge.
4. Young, T. J. and Sachdev, I. (2011). Intercultural communicative competence: exploring English language teachers' beliefs and practices. Language Awareness, 20(2), 81-98
5. Алефиренко Н.Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка. Учебное пособие. – М.: Флинта, Наука, 2010 – 224с.
6. Маслова В. А. Лингвокультурология. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: Изд. Центр «Академия», 2001. – 208с.
7. Sapir E. Language. Encyclopedia of the Social Sciences. New York: Harcourt, Brace, 1921

PRINCIPLES OR FUNDAMENTALS OF THE DIDACTIC EDUCATIONAL PROCESS THROUGH THE TEACHING ENGLISH LANGUAGE

Ilmiy rahbar: **Haqberdiyeva Gulruh Xudoyqulova Chehrona Usmon qizi**
Samarqand viloyati, Oqdaryo tumani
Dahbed shaharchasi 38-maktab
Ingliz tili fani o'qituvchisi

ABSTRACT

The present article aims to share the results obtained by the investigation of how the Developmental Didactics can help the organization of the teaching of Sociology aiming at promoting the full development of students in transition phase. It was carried out through a Didactic Formative Intervention, in higher education and constituted by adolescent students. From this investigative effort, didactic principles emerged that aim to guide the organization of a teaching that aims at the simultaneous development of the teacher and the students in the relationships they establish in the classroom through pedagogical practices. More than mere prescriptive propositions, these principles represent the result of a theoretical elaboration on the teaching-learning-development processes validated by practice in a particular concrete reality.

Keywords: theoretical thinking, didactics of development, didactic methods, Cultural-historical theory, dialectical logic.

INTRODUCTION

Several researches in the educational context of Uzbekistan have already pointed out that teachers in the country look forward to teaching methodologies and practices that are capable enough of sustaining them